

Yaşam boyu gelişim

Yaşam boyu gelişim anlayışı : doğumöncesi döllenme ile başlayan, yaşlılık ve ölüme yaklaşma ile ilgili süreçlerin yaşandığı dönemlerinde içinde yer aldığı anlayıştır.

Yaşamboyu gelişimin ana çalışma konusu : bireylerin doğum öncesi dönemden başlayarak geçirdiği değişimleri betimlemek ve açıklamak, yine bu değişime yönelik benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktır.

Yaşamboyu gelişimi : gelişim psikolojisi inceler

Yaşam boyu gelişimle ilgili en önemli tartışma konusu bireyin gelişiminde kalıtımla gelen özelliklerinmi yoksa çevresel faktörlerinmi etkin olduğudur.

Çevre faktörleri : 1- fiziksel çevre 2 – toplumsal çevre olarak sınıflandırılır.

GELİŞİMDE KRİTİK DÖNEMLER

Gelişim sürecinde kriz dönemleri ve kritik anlar gelişimin seyri açısından etkilidir.

Kriz dönemleri : ülkemizi sarsan marmara depreminin, bu olayı yaşayan bireylerin gelişim sürecinde izler bıraktığını söylemek mümkündür

Kritik anlar : hamilelik döneminde alkol tüketimi bebeğin anne karnındaki gelişim sürecini etkileyebileceğinden ileriye dönük olarak bebekte fiziksel ve bilişsel değişimlere yol açmaktadır.

YAŞAM BOYU GELİŞİMDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Gelişim psikolojisinde : doğal gözlem, örnek olay yöntemi, deneysel gözlem ve ilişkisel gözlem olmak üzere 4 farklı araştırma yöntemi kullanılmaktadır.

Doğal gözlem : gelişim sürecini kendi ortamında izlemeye dayalıdır.

Örnek olay yöntemi : tek bir deneğin ayrıntılı olarak incelenmesi.

Deneysel yöntem : gelişim sürecindeki değişim ve süreçleri neden-sonuç ilişkisi içerisinde açıklamaya çalışan yöntem

İlişkisel yöntem : iki farklı değişkenin arasındaki ilişkiyi gösteren yöntem

Bunun yanında yaşam boyu gelişimde gelişim sürecine ilişkin bilgileri elde etmede 3 farklı araştırma deseni kullanılmaktadır. : enlemsel(kesitsel) desen, boylamsal desen ve sırasal desen

Enlemsel desende : aynı anda farklı yaşlardaki bireylerden veriler toplanır ve toplanan veriler kıyaslanarak gelişim süreci hakkında bilgi edinilmeye çalışılır. (2-4-9.. belli yaş gruplarına uygulanır)

Boylamsal desende : aynı bireyden farklı zamanlarda veriler toplanır ve bu verilere bakılarak gelişim takip edilir(2 yaşında bir bakılır 4 yaşında sonra 6 yaşında tekrar aynı kişiye bakılır)

Sırasal desende : enlemsel ve boylamsal desenin birlikte kullanıldığı desendir.

Enlemsel ve boylamsal desenin kendilerine göre olumlu ve olumsuz yönleri mevcuttur. Enlemsel desen aynı zaman dilimi içinde gerçekleştirildiğinden dolayı para ve zaman açısından daha ekonomiktir.

Boylamsal desende zamanla deneklerin araştırmadan ayrılmaları, başka yerlere taşınmaları gibi sebeplerle deney kaybı fazladır. Zamanla birlikte yeni teknolojik gelişmeler boylamsal desende önce kullanılan yöntemleri geçersiz kılar.

Bireysel olarak yaşa göre farklılıkları ortaya koyması açısından boylamsal desen avantajlıdır.

Enlemsel desende yaş ve doğum yılı farklılıkları birbirine karışmaktadır.

Bu araştırma desenlerinin yanı sıra biyografik ve geriye dönük çalışma larda mevcuttur. : bu tarz çalışmalarda kişilerin kendi bilgilerine dayalı olarak geçmiş yaşamları hakkında bilgi sahibi olup, belli dönemler hakkında o kişilerin kendi ağzlarından bilgi toplamak esastır.

Örneğin : 60 yaşındaki bir yazarın geçmiş yaşantısı, hayatındaki belli dönüm noktaları gelişim esasına dayalı olarak incelenebilir.

Yaşamboyu gelişimde önemli aşamalar : evre dir.

Birbirini takip eden bir aşamada gerekli yeterlilikleri kazanmadan bir diğerinin başlamadığı durumlar evre kavramını açıklamaktadır. : çocukta dil gelişimine bakıldığında önce basit sözcüklerden başlar, sonra kısa cümlecikler sonrada uzun cümlelere ulaşan bir yapıdadır.

Evre kuramlarına göre her bir evrede olması gerekenler :

- *yetenek,beceri yada güdülerin biraraya gelerek oluşturduğu tutarlı bir örüntüyü oluşturan yapılar olmaları
- *bir önceki evreye göre kazanılan nitelikler arasındaki farkı ortaya koyan niteliksel değişimler
- *evredeki belli başlı değişikliklerde ortaya çıkan eşzamanlı değişimi işaret eden ani oluş
- *Bütün değişimlerde aynı hızda gelişmeyi sağlayan birliktelik kavramı

Gelişim dönemleri oluşturulup,gelişim dönemlerine ilişkin saptamalar ortaya konulurken en önemli ölçütler:

*Yaş kavramı : özellikle evrelerin oluşturulmasında yaş kavramı önemli bir unsurdur. Dikkat edilmesi gereken nokta, yaşın sadece biyolojik yada kronolojik bir olgu olmadığı aynı zamanda psikolojik ve toplumsal bir gerçeklik olduğudur. 70 yaşında biri kendini çocuk gibi hissederken bir başka 70 yaşındaki kişi kendini çok yorgun hissedebilir. Yaş ve yaşa ilişkin hissedilenler kişiye göre değişir.

*Doğum Yılı: doğum yılı aynı olan ve aynı yıllarda benzer gelişim sürecini yaşayan bireyleri kuşak kavramı altında açıklayabiliriz. Aynı yaşta dahi olsalar farklı kuşaklara ait bireylerin gelişimlerinde farklı olabilmektedir.

Doğum yılı 1990 olan 20 yaşında bir bireyle doğum yılı 1950 olan 20 yaşındaki bir bireyin 20 yaşa ait gelişim özellikleri farklı olabilmektedir.

KUŞAK : tarihsel açıdan doğum yılları aynı döneme denk gelen insanlar gurubuna denir.

***Yaşam boyu gelişimi incelerken en çok karıştırılan konular : büyüme,gelişim ve olgunlaşma kavramlarıdır.

Büyüme : herhangi bir özellikteki kademeli artış. Daha çok fiziksel artıştır bu. Boy uzaması gibi...

Gelişim: olgunlaşma ve büyüme kavramlarını kapsayacak şekilde açıklamak mümkündür. Gözle görülen fiziksel bir artışın yanında bir şekilde yaş,deneyim ve çevresel etkilerin sistemli etkışelimi sonucu oluşan değişimlerdir.

Gelişimde her bir aşama bir öncekinin üzerine yenilerini ekleyerek organizmayı sistemli bir değişime götürür.

Örneğin : çocuk yürümeden önce emekler,ilk adımını atar,yavaş yavaş tutunarak yürümeye çalışır ve en sonunda destek almadan yürür. Tüm aşamalar aynı sıra şeklinde bir sonraki aşamanın hazırlayıcısıdır.

Olgunlaşma : daha çok doğuştan gelen ve genetik etkilere bağlı olarak ortaya çıkan unsurları ele alır. Doğuştan gelen unsurlar bireyde belli evrelerde belli değişimleri meydana getirmektedir.

DOĞUMÖNCESİ GELİŞİM

Döllenmeyi takip eden 2 haftalık süreçte döllenmeden itibaren bölünerek çoğalan hücreler çeşitli doku ve organları oluşturacak şekilde farklılaşırlar.

İnce uzun yapıdaki bu farklılaşmış hücre yapısına EMBRİYO adı verilir.

Embriyo dahada gelişerek 3.ay itibarıyla FETÜS halini alır. İnsan şeklini almaya başlayan bu yapının kolları ve ayakları seçilebilir. Yaklaşık boyu 2,5 cm kadardır. Kalbi atmakta ve hareket etmektedir.

Fetüs anne karnında PLASENTA adı verilen bir organ tarafından beslenir.

Annenn yedikleri içtikleri soludukları hava plasenta dan bebeğe aktarılmaktadır. Bebek için faydalı besinlerin yanında alkol ve kafeinde bu duvarı rahatlıkla geçer bu yüzden erken doğum yada doğum sonrası çocukta gelişebilecek birçok soruna neden olabilmektedir.

YENİ DOĞAN BEBEK

Tüm bebekler arama refleksi, meme refleksi, yutma refleksi, yakalama refleksi,adım atma refleksi gibi doğuştan gelen reflekslere sahiptir.

Arama refleksi : bebeğin yanağına dokunulduğunda o tarafa çevirmesi memeyi bulmak için önemli bir reflektir.bu arama refleksidir.

Emme refleksi : ağızına aldığı herşeyi emmesidir

Yutma refleksi : ağızındakileri boğulmadan yutması

Yakalama refleksi: avucunun içine yerleştirilen bir nesneye yada parmağa sıkıca sarılması

Adım atma refleksi : bebek koltuk altlarından tutulup ayakları yere konulduğunda yürüyecek şekilde adımlar sıralar. Bu adım atma refleksidir. Fakat 3.aya kadar yok olur.

BEDEN VE HAREKET GELİŞİMİ :

Bebeğin fiziksel gelişimle birlikte hareket gelişimi artar.

Yeni doğan bebekler ilk 4 ayda büyük gelişme gösterirler. bu süre içinde ağırlıkları 2 katına çıkar. Vücutta en önemli değişim beynin hızla gelişmesiyle birlikte başta görülür. 4 aylık bebekler elleri ve parmakları ile çevreyi keşfederken, reflekslerin yerini istemli hareketler almaya başlar. 2 aylık süreçte yavaş yavaş yüzüstü yattığı yerden başını kaldıracak bebek, 4 aylıkken küçük bir küpü yada oyuncakı kavrayabilir. 5 ay sonunda destek olmadan oturabilen bebek 6 aylıkken artık tutunarak ayağa kalkabilir. 9 aylık dönemde mobilya kenarlarına tutunarak yürümeye başlayabilir. Bazı bebekler bu süreçte emeklerken bazıları ise emeklemeden yaklaşık 12 aylık dönemden sonra yürümeye başlamaktadır.

2 yaşından itibaren çocuğun beyni ağırlık olarak yetişkin bir insan beyninin %75i kadardır.

Çocuğun ilk 2 yıldaki büyümeye oranla fiziksel gelişimi yavaşlar. Çocuk 5 yaşından sonra daha karmaşık hareketleri yapabilecek düzeylere ulaşır. Örneğin bu dönemde çocuk 2 tekerlekli bisiklete binmeyi öğrenir.

BİŞİSEL GELİŞİM

Bilişsel gelişim aşamasında tüm çocukların ortaya koyduğu belli yaş davranışları bulunmaktadır. Piaget, yaptığı gözlemler sonucu aynı yaş grubunda yer alan çocukların kendilerinden daha büyük yada küçük çocuklara göre farklılaşan zihinsel hatalar yaptığını belirlemiştir. Buradan yola çıkarak çocukların belirli yaş dönemlerinde belirli yapıları kazanmadan belirli sorunları çözmekte başarılı olamayacaklarının altını çizmektedir. Bu alandaki çalışmalarını kendi çocuklarının yeni oyuncakları keşfetmeleri, dünyaya bakış açıları ve basit problemlere yaklaşımlarından yola çıkarak bilişsel geliş kuramını 1-duyusal motor dönem, 2-işlem öncesi dönem, 3-somut işlemler dönemi ve 4-formel işlemler dönemi adını verdiği 4 evre şeklinde oluşturmuştur.

1-Duyusal Motor Dönem : (0-2 yaş)

Bebeğin kendini diğer nesnelere ayırt edemediği dönem. Doğuştan getirdikleri refleksleri problemleri çözme yolunda dış dünyadaki değişimlere uyarlayacak bir yapı için hazırdır. Doğumdan itibaren görme ile ilgili algılaması zayıf olan ve emziren anne ile çocuk arasındaki mesafeye denk gelen yaklaşık 25 cm gibi bir uzaklığı seçebilen bebeğin görme algısı gelişmeye başlar.

0-2 aylık süreç : dış dünyaya meme emme sürecinde ağız ile dış dünyadaki nesnelere ilişki kuran bebek zamanla elleri ve kollarıda işin içine sokar. Yakaladığı nesnelere keşfetmeye çalışan bebek emme ve yakalama reflekslerinin bir araya gelmesiyle çevreyi daha iyi anlar hale gelir.

3-4 aylık dönem : işitmenin gelişmesiyle beraber bebek farklı sesleri üretmeye başlar. Görüş alanındaki nesnelere merak edip onları yakalamaya çalışır. Bu kontada yakaladığı el ve ayak parmaklarını emer fakat bu süreçte çevreyi keşfetme durumu da görüş alanı ile sınırlıdır.

4-8 aylık dönem : bebek hoşuna giden aktiviteleri sürdürmek istegindedir. Bu dönemde bebek elindeki bir oyuncakı salladığı zaman ses geldiğinde bu durumdan hoşlanır ve aynı hareketi sürekli tekrarlar. Bir şekilde bu davranışla algıladığı çevreyi değiştirmeye çalışır.

8-12 aylık dönem: bebekler çevreyi değiştirme yönünde daha isteklidir. Daha önce sıkarak ses çıkardığı oyuncakla benzer bir oyuncakı sıkmaya çalışması gibi.

12-18 aylık dönem: bebekler daha aktif bir şekilde deneyerek öğrenme yolunda dımlar atarlar.deneme yanılmalarla birçok sorunu çözmeye çalışırlar.dar bir alandan geçirip sığdırmaya çalıştığı oyuncacı sığmayınca farklı denemelerden sonra ters çevirip oyuncacı sokabilmesi gibi.

18-24 aylık dönem : keşfetmeyle beraber yeni durumları zihinsel olarak canlandırma soyut olarak düşünebilme süreci başlar. Bu süreçte çocuk deneme yanılma yapmaya gerek duymadan soyut düşünce gücüyle problemleri çözmeye başlar. Daire şeklinde bir cismi direksiyon olarak kullanması gibi.

Duyusal motor dönemin sonlarına doğru çocuklarda problem çözümüne yönelik sembol kullanımının arttığı gözlemlenir.

Ayrıca bu dönemde ortaya çıkan en önemli özellik nesne devamlılığı(sürekliliği) ile ilgilidir.

Sembolik Kapasite : çocuğun nesnelere ve yaşadıklarını anlatmada simgeleri, kelimeleri veya jestleri kullanma becerisidir.

Nesne Devamlılığı(sürekliliği) : nesnenin görüş ve alanından yada diğer duyunların kapsama alanından çıksa dahi var olmaya devam ettiğine,sürekli olduğuna ilişkin temel inanıştır.

Yeni doğan bebekler topu gördükleri sürece var olduklarına inanırlar ama duysal motor dönemin sonlarına doğru nesnelere var olduğu düşüncesi gelişir. Koltuğun arkasına saklanan top aslında ordadır.

2-İŞLEM ÖNCESİ DÖNEM (2-7 yaş):

Duyusal motor döneminin sonunda ortaya çıkan sembolik faaliyetlerle birlikte çocukta dilin geliştiği görülmektedir. Bu dönem iki başlık altında incelenir

A-Kavram öncesi dönem (2-4 yaş arası)

Bu dönemde sembolik faaliyetlere bağlı olarak taklide dayalı ve hayali oyunlar çocuğun ilerde karşılaşabileceği gerçek sorunlara ilişkin sorun çözme becerilerini geliştirmesinde faydalıdır.

Bu dönemde görülen en önemli özellik benmerkezci düşüncedir.

Benmerkezci düşünce : kendi görüşlerinin ve bakış açısının tek bakış açısı olduğunu düşünerek diğerlerinin bakış açılarını fark etme konusunda yetersiz olma durumudur.

Çocuğun kafasını çarptıktan sonra gidip masayı dövmesi,kazayla zarar verdiği ayısının ağlayacağını düşünmesi gibi...

B-Sezgisel dönem (4-7 yaş arası)

Mantıksal düşünmenin gelişmediği bu dönemde olayları sezgisel açıklama durumu ağırlık kazanmaktadır. Bu dönemde göze çarpan özellik : korunum ilkesi ile ilgili olandır.

Korunum ilkesi : nesnenin farklı bir şekle sokulmasının hacminde,miktarında,ağırlığında değişiklik yaratmayacağını kavramaya ilişkin durumdur. Uzun bir bardaktaki su geniş bir bardağa konulduğunda görüntüsü itibarıyla daha azmış gibi görünür çocuğa. Miktarların aynı olduğunu anlayamaz. Bu durum çocuğun geriye dönüşebilirlik kavramını algılayamaması ile ilgili güzel bir örnektir.

3- SOMUT İŞLEMLER DÖNEMİ (7-11 yaş)

Bu dönemde çocuk nesnelerin değişmezliği konumunu kavrama, toplama, çıkarma gibi matematik işlemleri yapabilme, gerçek ve hayal dünyasını ayırabilme ve başkalarının açısını görebilme gibi özellikler kazanır.

Masalların artık gerçek olmadığına ilişkin bilişsel yapıyı güçlendirmeye başlar.

4- FORMEL İŞLEMLER DÖNEMİ (11-15 yaş)

Çocuk bu dönemde semboller aşamasından geçip, düşünce düzeyine gelmiştir. Daha küçük yaşta kullanılan tümevarım yöntemi yerini tümdengelim e bırakmıştır. Öncesi dönemde annem ve babam denize girmeyi seviyorsa bende sevmeliyim gibi genellemeler yaparken bu dönemde olayları yorumlayabilir.

Çocukta yetişkin düzeyine yakın akıl ve mantık yürütme, soyut kavramları kullanabilme becerilerinin gelişmesi gibi durumlar gözlenir.

Bazı araştırmacılar Piaget in kuramına ilişkin eleştiriler getirmiştir. Bilişsel gelişim aniden beliren bir durum değildir. Her bir dönem mutlak bir şekilde diğerini takip etmemektedir.

Anneleri için doğumgünü hediyesi seçmeleri için yönlendirilen çocuklarla ilgili araştırmada çocukların yaş dönemi gereği benmerkezli düşünerek kendi bakış açılarına göre hediye seçmeleri beklenebilir. Ama farklı bir araştırma sonucunda çocukların anneleri için uygun hediyeler seçtikleri görülmüştür.

BEBEKLİKTE BİREYSEL FARKLILIKLAR

Sağlıklı bebeklerin tümü benzer gelişim özellikleri gösterebilirler birbirlerinden farklıdır. Bebekleri birbirinden farklı kılan davranış özelliklerine MİZAÇ denir.

Bazı bebekler çok hareketli, bazıları sürekli ağlar, bazıları sessizdir...

BEBEKLERDE ALGISAL DEĞİŞİM

6-12 ay arasında bebeklerde derinlik algısı oluşmaktadır. Derinlik algısı ; bebeklerin dünyayı 3 boyutlu ve nesnelere uzaklık yakınlık durumuna göre görmelerini sağlayan algıdır

Araştırmacılar laboratuvar ortamında oluşturdukları yapay uçurumla çocuklarda derinlik algısını araştırmışlardır. Bu araştırmada kalın bir cam yüzey altında kareli kumaşla kaplı zemin üzerinde hem sığ hem uçurum içeren yapay bir ortam oluşturulmuştur. Cam yüzeyin üzerine bırakılan 6-14 ay arası bebekler, anneleri tarafından çağrıldılar dahi yapay uçurumu algılayarak üzerinden geçmeyi reddetmiştir.

AHLAK GELİŞİMİ

Kohlberg in ortaya koyduğu ahlak kuramında ahlak gelişimi geleneksel öncesi ahlak düzeyi, geleneksel ahlak düzeyi ve geleneksel ötesi ahlak düzeyi olmak üzere 3 aşamada incelenmektedir.

Gelenek öncesi ahlak düzeyinde : çocuklar davranışları ceza ve ödül gibi somut sonuçları doğrultusunda değerlendirmektedirler

Geleneksel ahlak düzeyinde : bazı ahlaki değerleri içselleştirilir ve diğerlerinin koyduğu kurallara uymaya çalışılır

Geleneksel ötesi ahlak düzeyinde : neyin doğru neyin yanlış olduğu adaletin kuralları çerçevesinde değerlendirilmeye balar.

DİL GELİŞİMİ

Bebeler 2 aydan itibaren agulama sesleri çıkarırlar. 4-6 aylık bebekler ses vurgularını anlar ve kullanmaya başlarlar. 6.aydan sonra sesleri tekrar ederek 12 ay civarı ilk kelimeleri söylerler. 12-18 aylık dönemde ise iki kelimelik cümleler oluştururlar. 12-24 ay arasında artık kelime dağarcığı genişler ve kelimeleri ekleriyle ve fiil zamanlarına göre söylerler.

DUYGUSAL VE SOSYAL GELİŞİM

Doğada birçok yenidoğan hayvan annesi izlenir. Özellikle Kaz ve ördek gibi hayvanların yumurtadan çıkar çıkmaz gördükleri ilk hareketli nesneye karşı bağ oluşturup onu taklit etmeleri durumuna BASIMLAMA adı verilir. bu davranış sadece bu türe özgüdür. Yapılan araştırmalar Bu hayvanların oyuncaklara ve insanlara dahi basımlama geliştirdiklerini göstermiştir.

İnsanlarda basımlamaya benzer bir davranış şekli görülmemektedir. İnsanda BAĞLANMA olarak gerçekleşen süreç yavaş yavaş gelişir.

Bebek 7.aydan itibaren yoğunlaşan bağlanma davranışı ile kucağa alınmayı ister ve korktuğunda acı hissettiğinde yabancılarla karşılaştığında bakıcısına daha çok sarılır.

Anneden yada bakan kişiden ayrılma çocukta kaygı durumu yaratır. Nesne devamlılığı gibi KİŞİ DEVAMLILIĞI kavramı bebekte gelişmeye başlar. 5 aylık bebek için anne odayı terk ettiğinde sorun olmaz ama 9 aylık bebek annesi odayı terk edince annenin odanın dışında var olduğunu kavrar ve onu geri çağırmak için ağlar.

ANNE –BABA VE ÇOCUK İLİŞKİLERİ

Sanayileşme sürecinde anne baba ile çocuk ilişkileri önem taşımaktadır.

Ailenin çocuk yetiştirmede otoriteyi kullanma biçimine göre 3 tarz yetiştirme biçimi mevcuttur.

1. bilinçli otoriteye dayalı yetiştirme
2. baskıcı otoriteye dayalı yetiştirme
3. sınırsız hoşgörüyü dayalı yetiştirme

1. bilinçli otoriteye dayalı yetiştirme : çocuğa aile içinde önem verilir. Çocuğun ihtiyaçları titizlikle karşılanır. Çocuğun neleri yapip neleri yapamayacağı aile içinde belirlenmiştir. Çocuk bir konuda fikrini rahatlıkla belirtir ve çocuğun sorularına sabırla cevap verilir fakat belirli ilkelerden taviz verilmez. Örneğin : çocuk yatmadan dişlerini fırçalamak zorunda ise mutlaka fırçalar.
2. baskıcı otoriteye dayalı yetiştirme : çocuk mutlaka otoriteye uymak zorundadır. Çocuk görüş bildiremez, kendini ifade etme özgürlüğü yoktur. Anne baba tarafından kurallar sert bir şekilde gösterilir.
3. sınırsız hoşgörüyeye dayalı yetiştirme : çocuğun hiçbir sınırı yoktur. İsteddiği her davranışı gerçekleştirebilir. Hiçbir yanlış davranışı cezalandırılmaz.

Gelişim psikologları açısından en uygun tarz: bilinçli otorite yaklaşımıdır. Bu tarz yaklaşım çocuğun sosyalleşmesi, bilişsel ve duygusal yönden gelişebilmesi içinde uygun ortamı sağlamaktadır.

ÇOCUKLARDA OYUN DAVRANIŞI VE ARKADAŞLARLA İLİŞKİLER

Çocukların oyunlarda ortaya koydukları davranışlar gelişim süresince farklılaşır.

Tek başına yalnız oyun oynayan çocuklar, daha sonraları birbirlerinin oyununa karışmadan oynadıkları PARALEL OYUN türünü geliştirirler. (her birinin aynı zamanda kendi başlarına farklı oyuncaklarla oynamaları)

Bu aşamadan sonra çocuklar paralel oyunu bırakarak İŞBİRLİĞİNE DAYALI OYUN sürecini geliştirirler. (herkesin bir rolü vardır. Kimi anne, kimi doktor olarak oyun oynamaya başlarlar)

7 yaş öncesinde sadece oyun oynayıp oyuncakların paylaşıldığı bir arkadaşlık kavramı oluşurken 9 yaşla beraber arkadaşlıkta karşılıklı iki yönlülüğün önemli olduğu ortaya çıkmaya başlar. Çocuk sadece arkadaşlarının onun için değil, kendisinin arkadaşları için bir şeyler yapmasının gereğinin farkına varır.

CİNSİYET VE ROL GELİŞİMİ

Çocuklarda cinsiyet rol gelişimi farklı aşamalarda gerçekleşir.

3 yaş civarındaki çocuklar kız yada erkek olduklarının farkındadırlar. TOPLUMSAL CİNSİYET KİMLİKLERİ konusunda bilgi sahibidirler. Ama kız yada erkek olmanın ne demek olduğu konusunda tam bir fikir sahibi değildirler.

Bu dönemde bi kız çocuğu kravat taktığı zaman erkek olabileceğini düşünebilmektedir. 4-5 yaş arası çocukta cinsiyetin değişmeyeceğine ilişkin bilinç gelişmiş TOPLUMSAL CİNSİYET DEĞİŞMELİĞİ kazanılmıştır. Günümüzde televizyon ve diğer görsel kitli iletişim araçları aracılığıyla bu bilinç daha erken yaşlarda kazanılır duruma gelmiştir. Bu farkındalıkla beraber çocuk toplum için kendicinsiyetine uygun görülen davranışları ortaya koymaya başlar. CİNSİYET ROLÜ FARKINDALIĞI olarak adlandırılan bu durum çerçevesinde çocuk kendisinden cinsiyeti gereği hangi davranışların beklendiğini bilir.

Çocukların giydikleri kıyafetten oyuncak seçimine dek uyanan süreç bu çerçevede şekillenir.

ERGENLİK

Ergenlik : fiziksel gelişmeler ve bunlara bağlı olarak hızlı değişimlerin yaşandığı ve bu süreçte geri dönüşü olmayan bazı kararların alındığı bir dönemdir.

Kızlarda : 10-11 yaş aralığında,

Erkeklerde : 12-13 yaş aralığında

Başlayan bu süreçte boy ve ağırlıkta ciddi artışlar görülür.

Uzayan kol ve bacaklara hakim olamama bu dönem çocuklar sakar olarak nitelendirilir.

Ciltte yağ bezlerinin artmasıyla sivilceler çıkması, kemik ve kas yapısındaki gelişmeler, erkeklerde kas yapısının gelişmesi, ses tonunda kalınlaşma, tüylenme.. bu döneme ait gelişim özellikleridir.

Yaşadıkları değişimler sebebi ile ergenleri sürekli ayna karşısında görmek mümkündür.

Ergenin bu süreçte kendisi ve vücudu ile barışık olması ilerili yıllara uzanan şekilde kişilik gelişimi açısından da önemlidir.

Ergenlerde soyut düşünce kavramı gelişir. Dünya orunlarına ilişkin birçok konuda aralarında tartışabilir ve bu konularla ilgili fikir yürütebilir. Bazı ergenler herkesin farklı görüşlerde olabileceği konusundaki bilişsel yapıyı tam gerçekleştirememiş olabilir. Bazı konularda bilişsel gelişimde yaş olarak ileri seviyede olsalarda, olayları benmerkezli görme eğiliminde olabilirler.

Kendilerini sahnede gibi görürler.

Kendilerine bir şey olmayacağını sanıp risk alabilirler.

Anne baba kuralları ile savaşılmaya başlar

YETİŞKİNLİK

Yetişkinliğin ilk yılları insanların kendi yaşamları ile ilgili birçok kararı aldığı dönemdir. Bu dönemde bireyler kalıcı iş bulmak için sık iş değiştirme, evlenme, çocuk sahibi olma gibi kararları alabilir.

Anne baba olmanın getirdiği sorumluluklar, kariyer yapma gibi durumlar ve mesleki yaşantının birbirleriyle çatışması sonucu aile içerisinde sıkıntılar yaşanabilir.

Evlilik doyumunu ile ilgili yapılan araştırmalar çocuk sahibi olduktan sonra evlilik doyumunda düşüş olduğunu göstermektedir. Buna karşılık daha ileriki yaşlarda çocuklar evlenip evden ayrıldıklarında doyumun göreceli olarak arttığı görülmektedir.

Orta yaş grubu insanlarda taptıkları işten yaşamlarından eskisi kadar zevk alamama ile beraber ORTA YAŞ KRİZİ gelişebilir. Bu süreçte birey kendini kararlı bir değişime hazırlar. Aynı şekilde boşanma yada bir ilişkiyi sonlandırmada yetişkinin psikolojik yapısı üzerinde etkilidir.

Yetişkinlikle beraber insan vücudunda fiziksel değişimler başlar.

25-30 yaşları arası en verimli dönem sonlanmış, artık 30 yaşından itibaren eskisine oranla dinç yapı yavaşlamaya başlamıştır. Yedek hücre sayıları hızla düşerken harcanan hücrelerin yerine yenisi konmaz.

Bu durum kalp ve ciğer performansında düşmeye neden olur. Bedensel ve zihinsel olarak faal olan durumda olan bireylerde yaşlanma etkileri daha az görülmektedir.

Kadınlarda 40-50li yaşlarda menopoz döneminde bedendeki değişikliğin yanında psikolojik değişikliklerde olabilmektedir.

İleriki yetişkinlik döneminde bireyler fiziksel rahatsızlıklarda artık daha hassastır. Uyuma zorlukları, deride büzüşme, kemik zayıflığı, akciğerlerde daha az oksijen tutulması, saç tellerinin incilmesi, beyazlaşması, duylarda hassaslaşma... (Yaşlılıkta bilişsel aktivitelerin sürdürülmesi önemlidir : satranç oynamak gibi...)

Araştırmalara göre ileriki yetişkinlikte yaşamın kontrolünün kendisinde olduğuna inanan bireylerin fiziksel rahatsızlıklara dayanıklılığı daha fazladır. Yaşlılık döneminde artık çevre ile etkileşim azalabilmekte ve alınan toplumsal roller azalmaktadır. Azalan rollerle birlikte artık çevresindekilerin kendisine ihtiyacı olmadığına dair inanış gelişmeye başlar. İlerleyen yaşla beraber, emeklilik sonrası boşluk hissi ve kendi yaşlılarının ölümü gibi faktörler yaşamı gözden geçirme davranışını başlatan durumlara örnektir. Bunun yanı sıra kültürel farklılıklar, bireylerin ekonomik durumları bu döneme bakışta farklılaştırmaktadır.

